

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΚΑΙ ΕΠΑΛ (ΟΜΑΔΑ Β΄)

ΤΕΤΑΡΤΗ 28 ΜΑΪΟΥ 2014 -ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Η «ανθρωπιά» είναι μια λέξη του καιρού μας, ένας όρος κοινόχρηστος, ένα νόμισμα που κυκλοφορεί σ' όλα τα χέρια, γιατί συμβαίνει η ανταλλακτική του αξία να είναι πολύ μεγάλη. Και με την «ανθρωπιά» εννοούμε, φυσικά, τη συμπόνια, τη συμμετοχή, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, στο πάθος του γείτονα. Και όχι μόνο του γείτονα. Του κάθε ανθρώπου. Άλλοτε χρησιμοποιούσαν τον όρο «ανθρωπισμός». Έλεγαν: «αυτός είναι μεγάλος ανθρωπιστής» και με τούτο εσήμαιναν μια προσωπικότητα που ξοδευόταν ολόκληρη για να κάμει το καλό. Ο Ντυνάν, για παράδειγμα, ο ιδρυτής του «Ερυθρού Σταυρού», υπήρξε ένας τέτοιος ανθρωπιστής. Πέρα απ' ό,τι θα μπορούσε να ενδιαφέρει αποκλειστικά το άτομό του, εσυλλογίσθηκε τους ανθρώπους που έπασχαν, έξω από διάκριση φυλής και θρησκείας, «εν πολέμω και εν ειρήνη».

Ο «ανθρωπιστής», ένας άνθρωπος με σπουδαίες ικανότητες, που αναλίσκxεται με ειλικρίνεια, χωρίς υστεροβουλία, ακόμη και χωρίς τη θεμιτή, επιτέλους, από πολλές απόψεις, επιθυμία της υστεροφημίας, υπήρξε, για πολλούς αιώνες, ένα θαυμάσιο ιδανικό, που οι προγενέστεροι το επρόβαλλαν στους μεταγενέστερους. Ακόμη τότε η «ανθρωπιά», μολονότι δεν έπαυε να είναι κοινή απαίτηση, δεν είχε καταντήσει κοινόχρηστος όρος. Ήταν η σπάνια, η υψηλή παρουσία, όπου μόνο μερικές εκλεκτές φύσεις κατόρθωναν να φτάσουν. Και ακόμη, μια καθημερινή άσκηση που ο καθένας την επιθυμούσε για τον εαυτό του, θεωρώντας την αυτονόητο χρέος του, χωρίς να συλλογίζεται ότι θα μπορούσε και διαφορετικά να την αξιοποιήσει.

Το γεγονός ότι η απαίτηση της «ανθρωπιάς» έχει γίνει κοινός τόπος σήμερα δεν είναι χωρίς ιδιαίτερη σημασία. Δείχνει πως η οικουμενική ψυχή αισθάνεται βαθύτερα την ταλαιπωρία του ανθρώπου και αναζητεί διέξοδο.

Περιττό να προστεθεί πως και η ανθρωπιά, καθώς κι ένα σωρό άλλοι όροι, έχει υποστεί τρομακτικές διαστρεβλώσεις. Όποιος είπε πως οι ιδέες είναι καθώς τα υγρά, που παίρνουν το σχήμα του μπουκαλιού τους, είχε, βέβαια, πολύ δίκιο. Και με τους όρους το ίδιο συμβαίνει. Αλλάζουν νόημα, αλλάζουν απόχρωση, κατά τον τρόπο που τους μεταχειρίζεται κανείς και κατά τον σκοπό που επιδιώκει χρησιμοποιώντας τους. Έτσι, μπορούμε να μιλούμε όλοι για ανθρωπιά, αλλά να εννοούμε ολωσδιόλου διαφορετικό πράγμα ο καθένας.

Έπειτα, ένας όρος, μια λέξη, μια έκφραση, που βρίσκεται ολοένα στο στόμα μας, σιγά σιγά φτωχαίνει, αδειάζει, αποστεώνεται, αυτοακυρώνεται. Φοβούμαι πως ίσια ίσια αυτό έχει συμβεί με την ανθρωπιά. Αρκεί μια ματιά ολόγυρά μας, για να το νιώσουμε καλύτερα τούτο. Η καθημερινή ζωή ολοένα

και περισσότερο χάνει τη θαλπωρή, τη γλυκιά ζεστασιά της. Είναι ένας χειμώνας χωρίς αλκυονίδες. Η «καλημέρα», αυτό το χαρούμενο άνοιγμα παραθύρου προς τον αίθριο ουρανό, μεταβάλλεται σιγά σιγά σε μορφασμό. Η ανθρώπινη λαιμαργία, η δίψα της **ευζωίας** δεν αφήνει τόπο για ευγενικά αισθήματα. Κάτι περισσότερο: τα ευγενικά αισθήματα θεωρούνται ξεπερασμένα.

Λησμονούμε, ωστόσο, πως η ανθρωπιά είναι κυριότατα βούληση, δεν είναι γνώση, δεν είναι μόνο γνώση. Και δεν είναι λόγος, είναι πράξη. Είναι ένας ολόκληρος εσωτερικός κόσμος, στην τελείωσή του, που ακτινοβολεί παντού. Η ανθρωπιά αποκλείει τη μισαλλοδοξία, την καταφρόνηση του άλλου ανθρώπου· είναι επεικής και ήπια. Περιέχει πολλή συγκατάβαση και πολλή κατανόηση. Η ανθρωπιά είναι κυκλική παρουσία. Δεν βρίσκεται στραμμένη προς ένα μονάχα σημείο του ορίζοντα. Εκείνος που είναι αληθινά ανθρώπινος δεν μπορεί παρά να είναι, σε κάθε περίπτωση, ανθρώπινος. Η ανθρωπιά δεν είναι επάγγελμα, δεν είναι όργανο αυτοπροβολής και επιτυχίας. Είναι απάρνηση. Πρέπει πολλά ν' αρνηθείς, για να κερδίσεις τα ουσιωδέστερα. Αλλά δεν είναι και παθητική κατάσταση. Ολωσδιόλου αντίθετα, αποτελεί μορφή αδιάκοπης ενέργειας. Είναι πολύ ευκολότερο να γίνεις «μέγας ανήρ» παρά να γίνεις «μεγάλος άνθρωπος». Η Ιστορία είναι γεμάτη παραδείγματα μεγάλων ανδρών. Αλλά έχει πολύ λίγους «ανθρώπους» να παρουσιάσει.

Ι.Μ.Παναγιωτόπουλος, *Ο Σύγχρονος Άνθρωπος*. Οι Εκδόσεις των φίλων, Αθήνα 1988. 18^η έκδοση (Διασκευή).

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (100-120 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. Να αναπτύξετε σε μία παράγραφο 100 έως 120 λέξεων το περιεχόμενο του αποσπάσματος που ακολουθεί: **«Η ανθρώπινη λαιμαργία, η δίψα της ευζωίας δεν αφήνει τόπο για ευγενικά αισθήματα. Κάτι περισσότερο: τα ευγενικά αισθήματα θεωρούνται ξεπερασμένα.»**.

Μονάδες 10

B2. α) Να βρείτε δύο τρόπους ανάπτυξης στην πρώτη παράγραφο του κειμένου (**Η «ανθρωπιά» ... «εν πολέμω και εν ειρήνη»**) και να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

Μονάδες 6

β) Ποια νοηματική σύνδεση εκφράζουν οι διαρθρωτικές λέξεις: **έτσι** (στην τέταρτη παράγραφο) **ωστόσο** (στην έκτη παράγραφο).

Μονάδες 4

B3. α) Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

αναλίσκεται, οικουμενική, διαστρεβλώσεις, ολωσδιόλου, ευζωίας.

Μονάδες 5

β) Να γράψετε ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

κοινόχρηστος, συμμετοχή, αυτοακυρώνεται, γνώση, αδιάκοπης.

Μονάδες 5

B4. α) Να αιτιολογήσετε τη χρήση των εισαγωγικών στις παρακάτω περιπτώσεις:

«*αυτός είναι μεγάλος ανθρωπιστής*» (στην πρώτη παράγραφο)

«*Ερυθρού Σταυρού*» (στην πρώτη παράγραφο).

Μονάδες 2

β) Να εντοπίσετε στο κείμενο τρεις εκφράσεις με μεταφορική σημασία.

Μονάδες 3

Γ1. Σε άρθρο σας, που θα δημοσιευτεί σε τοπική εφημερίδα, να αναφερθείτε σε φαινόμενα που αποδεικνύουν το έλλειμμα ανθρωπιάς στην εποχή μας, αλλά και σε δραστηριότητες, ατομικές και συλλογικές, που αποσκοπούν στον περιορισμό αυτού του ελλείμματος (500-600 λέξεις).

Μονάδες 40

Απαντήσεις

A. Το κείμενο αναφέρεται στην έννοια της ανθρωπιάς, τις αλλοιώσεις που τη χαρακτηρίζουν και τις προϋποθέσεις που απαιτεί για την πραγμάτωσή της. Αρχικά, σημειώνει ότι η ανθρωπιά είναι μια έννοια ευρέως διαδεδομένη στην σύγχρονη εποχή και σημαίνει την θλίψη για τα προβλήματα των συνανθρώπων. Στην συνέχεια, επισημαίνει ότι ο ανθρωπιστής είναι άνθρωπος ανιδιοτελής, αλλά σε προηγούμενες περιόδους δεν ήταν διαδεδομένη η αξία του. Παράλληλα, τονίζει ότι η διάδοσή της στην σύγχρονη εποχή δηλώνει την ύπαρξη ενός παγκόσμιου πνεύματος συμπάθειας αν και στην σύγχρονη εποχή η ανθρωπιά έχει παραπονηθεί σε μεγάλο βαθμό διότι επικρατεί η πλεονεξία. Τέλος, υπογραμμίζει ότι η ανθρωπιά συνδέεται με την θέληση, την πράξη, την ανεκτικότητα και την ενεργητικότητα, στοιχεία που απουσιάζουν σήμερα. Γι' αυτό υπάρχει διαχρονικά πληθώρα επιτευγμάτων και έλλειμμα ανθρωπιάς.

B.1. Αποτελεί γεγονός ότι ο σύγχρονος άνθρωπος επιδιώκει διαρκώς να αποκτάει υλικά αγαθά. Συγκεκριμένα, πολλοί άνθρωποι παγκοσμίως επιδιώκουν όσο το δυνατόν πιο πολλά υλικά αγαθά και συχνά αισθάνονται άγχος για να επιτύχουν τον στόχο τους. Συχνά, δεν αρέσκονται σε αυτά που έχουν ήδη αποκτήσει, αλλά επιδιώκουν περισσότερα. Εντός αυτού του πλαισίου, όχι μόνο παραμελούν να συνάπτουν σχέσεις αλληλοσεβασμού και αγάπης, αλλά συχνά οι σχέσεις αυτές βασίζονται στον ανταγωνισμό. Αξίες όπως η ειλικρίνεια, η ανιδιοτέλεια, η τιμιότητα περιθωριοποιούνται και χλευάζονται. Επομένως, ο κυνηγός της «ύλης» είναι το κυρίαρχο πρότυπο ενώ ο ανθρωπιστής θεωρείται ευάλωτος και σχεδόν «αυτόχειρας» γιατί προτιμά να τα μοιράζεται με τον συνάνθρωπο.

B.2. α) Δύο τρόποι (υπάρχουν τέσσερις) ανάπτυξης στην πρώτη παράγραφο του κειμένου είναι οι ακόλουθοι:

-Ορισμός: «και με την « ανθρωπιά» εννοούμε, φυσικά, τη συμπόνια, τη συμμετοχή, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, το πάθος του γείτονα. Του κάθε ανθρώπου»

-Παράδειγμα: «Ο Ντυνάν, για παράδειγμα, ο ιδρυτής του «Ερυθρού Σταυρού», υπήρξε ένα τέτοιος ανθρωπιστής».

-Αναλογία: «Η «ανθρωπιά» είναι ... ένα νόμισμα ...»

- Αιτιολόγηση: «Η «ανθρωπιά» είναι ... γιατί ... μεγάλη».

β) Η διαρθρωτική λέξη «έτσι» στην τέταρτη παράγραφο δηλώνει αίτιο-αποτέλεσμα. Η διαρθρωτική λέξη «ωστόσο» στην έκτη παράγραφο δηλώνει αντίθεση.

B3. α) αναλίσκεται = ξοδεύεται οικουμενική = πανανθρώπινη διαστρεβλώσεις = αλλοιώσεις ολωσδιόλου = εντελώς ευζωίας = ευμάρειας

β) κοινόχρηστος ≠ ιδιωτικός συμμετοχή ≠ αποχή αυτοακυρώνεται ≠ αυτοεπιβεβαιώνεται γνώση ≠ άγνοια αδιάκοπης ≠ σποραδικής

B4. α) Στην πρώτη παράγραφο με τη φράση «αυτός είναι μεγάλος ανθρωπιστής» μεταφέρεται αυτούσια-αυτολεξεί η κοινή γνώμη της εποχής. Με τη φράση «Ερυθρού Σταυρού» δηλώνεται το όνομα ενός συγκεκριμένου φορέα, μίας οργάνωσης.

β) Τρεις εκφράσεις του κειμένου με μεταφορική σημασία είναι οι ακόλουθες: -«η ανθρώπινη λαιμαργία, η δίψα της ευζωίας δεν αφήνει τόπο για ευγενικά αισθήματα» -«ένας όρος, μια λέξη, μια έκφραση, που βρίσκεται ολοένα στο στόμα μας, σιγά σιγά φτωχαίνει, αδειάζει, αποστεώνεται, αυτοακυρώνεται» -«ο «ανθρωπιστής», ένας άνθρωπος με σπουδαίες ικανότητες, που αναλίσκεται με ειλικρίνεια, χωρίς υστεροβουλία»

G1 **Επικοινωνιακό πλαίσιο:** άρθρο

Τίτλος: «Υπάρχει ακόμα άνθρωπος;»

Ύφος: επίσημο, τυπικό (χρήση γ' προσώπου και α' πληθυντικού) **Γλώσσα:** αναφορική

Πρόλογος: Επιβεβαίωση δεδομένου / Πιστοποίηση

Μεταβατική Παράγραφος: Αναφορά Αιτιών

Α' ζητούμενο: Φαινόμενα έλλειψης ανθρωπιάς

- Καθημερινές παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων (π.χ. αναξιοκρατία, καταπάτηση της ελευθερίας, της ιδιοκτησίας, της ζωής, του δικαιώματος εργασίας, αδικίες κ.λπ.).
- Μισαλλοδοξία, έλλειψη αλληλεγγύης και αλληλοσεβασμού.
- αδιαφορία για τον συνάνθρωπο, ιδιοτελής συμπεριφορά κ.λπ.
- Αμοραλισμός, υλικός ευδαιμονισμός, έλλειψη ιδανικών.
- Έξαρση της βίας και της εγκληματικότητας (π.χ. εγκλήματα, ληστείες, τρομοκρατία, βασανιστήρια, δολοφονίες, ενδοσχολική βία κ.λπ.).
- Επισφαλής ειρήνη, συχνοί πόλεμοι, συνεχείς πολεμικοί εξοπλισμοί.
- Εκμετάλλευση (πολιτική και οικονομική) των αδύναμων χωρών από τις ισχυρές.
- Στυγνός ορθολογισμός, κυριαρχία του τεχνοκρατικού πνεύματος, αποπνευματοποίηση.
- Απανθρωποποίηση της επιστήμης και της τεχνολογίας, επιστημονικά και τεχνολογικά επιτεύγματα καταστροφικά για τον άνθρωπο (π.χ. παραγωγή και χρήση βιολογικών και πυρηνικών όπλων).
- Καταστροφή του περιβάλλοντος (π.χ. εξάντληση φυσικών πόρων, ερημοποίηση, μόλυνση ατμόσφαιρας-υδάτων-εδάφους, εξάφάνιση βιολογικών ειδών).
- Συνθήκες ζωής στις μεγαλουπόλεις (π.χ. αλλοτρίωση, αποξένωση-μοναξιά, υποβάθμιση των διαπροσωπικών σχέσεων κ.λπ.)

Β' ζητούμενο: Δραστηριότητες

Ατομικές

- Ευσυνειδησία, ανάπτυξη ηθικής συνείδησης και αισθήματος ομαδικότητας.
- Ευαισθητοποίηση για τα κοινωνικά προβλήματα.
- Ατομική πρωτοβουλία, ανάληψη ευθυνών και εκπλήρωση καθηκόντων.
- Ενδιαφέρον και ενημέρωση για τα πολιτικά και τα κοινωνικά ζητήματα, και κριτική αντιμετώπισή τους.
- Ανάληψη κοινωνικής δράσης, εθελοντική συμμετοχή σε οργανώσεις και κοινωνικά δρώμενα

Συλλογικές

- Έμφαση από τους φορείς αγωγής και κυρίως το σχολείο στη σημασία του ανθρωπισμού και στην ανάπτυξη συλλογικότητας. Ισχυροποίηση των θεσμών των μαθητικών κοινοτήτων και δραστηριοποίησή τους για ανιδιοτελή προσφορά στο κοινωνικό σύνολο (εθελοντικές δράσεις).
- Προβολή ανθρωπιστικών προτύπων από τα Μ.Μ.Ε. και ευαισθητοποίηση του κοινού για τα κοινωνικά προβλήματα.
- Ενίσχυση και δραστηριοποίηση συλλογικών φορέων (π.χ. πολιτιστικοί σύλλογοι) και μη κερδοσκοπικών οργανισμών (π.χ. Μ.Κ.Ο. - φιλανθρωπικά ιδρύματα) για την προσφορά στον συνάνθρωπο.
- Αναθεώρηση της νομοθεσίας και ενδυνάμωση του κράτους πρόνοιας, αμερόληπτη απονομή δικαιοσύνης για τη διαφύλαξη των δικαιωμάτων όλων των ανθρώπων.
- Διαφύλαξη ανθρωπίνων δικαιωμάτων μέσω διεθνών οργανισμών, π.χ. Ο.Η.Ε., Διεθνής Αμνηστία.

Επίλογος: Ανακεφαλαίωση –Συμπέρασμα: Αναγκαιότητα άμεσης εξάπλωσης και επικράτησης του ανθρωπιστικού ιδεώδους.